

Revisionsutskottet

Tillsyn över valfinansieringen vid presidentvalet 2024 – Statens revisionsverks berättelse

INLEDNING

Remiss

Tillsyn över valfinansieringen vid presidentvalet 2024 – Statens revisionsverks berättelse (B 21/2024 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande redovisningsrevisor Pontus Londen, Statens revisionsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Tillsynen över valfinansieringen vid presidentvalet 2024

I lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009, nedan valfinansieringslagen) föreskrivs om kandidaters valfinansiering och om redovisning av finansieringen. Statens revisionsverk övervakar att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs. Skyldiga att redovisa sin valfinansiering vid presidentvalet är partier som ställt upp en kandidat och valombud för valmansföreningar som har ställt upp en kandidat eller ersättare för valombudet. I sin redovisning ska de specificera finansieringen av och kostnaderna för valkampanjen. Med valfinansiering avses finansieringen av de kostnader för kandidaternas valkampanjer som uppkommer tidigast sex månader före och senast två veckor efter valdagen oberoende av när de betalas. En kandidats valfinansiering kan enligt lagen bestå av kandidatens egna medel eller lån som han eller hon har tagit upp, bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten har fått eller av något annat bidrag. Den redovisningsskyldiga svarar för att uppgifterna i redovisningen är riktiga.

I presidentvalet 2024 fanns det tio redovisningsskyldiga. Samtliga lämnade in en redovisning inom utsatt tid, dvs. inom två månader efter att valresultatet fastställts. När redovisningarna togs emot kontrollerade revisionsverket att de innehöll de uppgifter som krävs i lagen och att de var angivna så noggrant som lagen avser. Revisionsverket begärde och fick ytterligare dokumentation (kampanjkontoutdrag och bokföringsuppgifter) av alla redovisningsskyldiga. Efter behandlingen av redovisningarna och justeringarna kompletterade eller rättade åtta redovisningsskyldiga sin redovisning på begäran av revisionsverket.

Betänkande ReUB 8/2024 rd

De redovisningsskyldigas sammanlagda valfinansiering vid presidentvalet 2024 var 7,8 miljoner euro utifrån redovisningarna. De redovisningsskyldiga fick utomstående bidrag på 4,9 miljoner euro för sina valkampanjer, vilket var 63 procent av den totala finansieringen. Enligt lagen ska varje enskilt bidrag och dess givare redovisas separat vid valfinansieringen vid presidentval, om bidragets värde är minst 1 500 euro. De givare som anges i redovisningarna svarade för omkring 3,1 miljoner euro (63 procent) av de utomstående bidragen. De totala kostnaderna för kampanjerna uppgick enligt redovisningarna till 7,6 miljoner euro, medan de genomsnittliga kampanjkostnaderna var omkring 765 256 euro. Jämfört med presidentvalet 2018 har den totala finansieringen av valkampanjerna, de utomstående bidragen för kampanjerna samt de genomsnittliga kampanjkostnaderna stigit. I presidentvalet 2018 var de redovisningsskyldigas sammanlagda valfinansiering utifrån redovisningarna 4,2 miljoner euro, varav 2,5 miljoner euro (omkring 60 procent) var utomstående bidrag. De genomsnittliga kampanjkostnaderna uppgick då till 482 466 euro.

Efter granskningen av redovisningarna, de utredningar som de redovisningsskyldiga lämnat in och de redovisningsskyldigas kompletteringar har revisionsverket inte tagit del av omständigheter som skulle ge anledning att ifrågasätta riktigheten i de inlämnade redovisningarna.

Behov av att revidera lagen om kandidaters valfinansiering

Under valperioden 2019–2022 bereddes en reform av lagstiftningen om parti- och valfinansiering. Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, 112 och 143 1 § i vallagen och 10 § i lagen om medborgarinitiativ (RP 254/2022 rd) förföll dock våren 2023, eftersom den inte hann behandlas före riksdagsvalet. Som bäst pågår ett lagberedningsprojekt där utkastet till regeringsproposition bygger på regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering och delvis också på den förfallna propositionen RP 254/2022 rd.

Vid sakkunnighörandet framförde revisionsverket sin åsikt om behovet av att revidera lagen om kandidaters valfinansiering och om bristerna i verkets nuvarande tillsynsbefogenheter, som försvårar en ändamålsenlig skötsel av tillsynsuppgifterna.

Till skillnad från andra val har det i fråga om presidentval inte i lagen skrivits in något maximibelopp för mottagande av stöd från en och samma givare. Detta gör det möjligt för det parti som ställt upp kandidaten att ta emot ansevliga donationer från enskilda givare som valfinansiering. Revisionsverket rekommenderar att det i lagen också i fråga om presidentval tas in ett maximibelopp som vid presidentval får tas emot från en och samma givare. Revisionsverket anser att det logiska maximibeloppet är 30 000 euro. Detta motsvarar partilagens maximibelopp som partiet får ta emot av en enskild givare under ett kalenderår.

En annan reform som revisionsverket ser som viktig gäller offentliggörande av långgivarnas namn. Den gällande lagstiftningen förpliktar inte till att offentliggöra namnen på dem som beviljar kampanjlån, trots att lånesummorna kan vara ansevliga. Lånebeloppet begränsas inte heller. Detta gör det möjligt att dölja politisk finansiering för offentligheten och kringgå gällande bestämmelser. I den regeringsproposition med förslag till ändring av lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, vallagen och lagen om medborgarinitiativ som är under beredning föreslås det att det här

Betänkande ReUB 8/2024 rd

ändras så att namnen på dem som gett minst 1 500 euro (800 euro vid kommunalval) i lån till en valkampanj ska offentliggöras. En uppdaterad redovisning ska också lämnas om upplåning. Om långgivaren är ett kreditinstitut räcker det med information om att det är fråga om ett lån som beviljats av ett kreditinstitut. Revisionsverket anser att detta är en av de viktigaste ändringarna i utkastet till proposition och att det framför allt ökar transparensen i valfinansieringen.

Utskottet har behandlat offentliggörandet av namnen på dem som beviljat lån i sitt betänkande ReUB 11/2022 rd och i sitt utlåtande ReUU 7/2022 rd. I flera sakkunnigyttranden som utskottet då fick ansågs det motiverat och värt att understöda att anmälningsskyldigheten i fråga om valfinansiering utvidgas till att gälla också de aktörer som beviljat kandidaten lån. Ändringen skulle bidra till att undanröja tvivlen på att redovisningen av valfinansieringen är heltäckande och korrekt, vilket också ligger i kandidatens intresse. Utskottet ansåg då och anser fortfarande att den föreslagna ändringen är bra med tanke på ökad transparens i valfinansieringen.

Revisionsverket lyfter vid sakkunnighörandet också fram de begränsningar av tillsynsbefogenheterna som hänför sig till granskningen av valfinansieringsredovisningarna. Skyldigheten att lämna uppgifter till revisionsverket gäller endast redovisningsskyldiga, och revisionsverket har inte rätt att kräva utredningar eller tilläggsuppgifter av tredje part. Revisionsverket har således inte rätt att kräva eller samla in jämförelseuppgifter för att kontrollera riktigheten i redovisningarna, utan verket är helt beroende av de uppgifter som lämnats av de redovisningsskyldiga. Detta gäller också situationer där det finns skäl att misstänka att kandidatens redovisning till väsentliga delar är felaktig eller bristfällig.

Utskottet har tagit upp det här temat tidigare i sitt betänkande ReUB 11/2022 rd och i sitt utlåtande ReUU 7/2022 rd. Utskottet höll med de sakkunniga om att regleringen bör vara noggrant avgränsad och betonade att regleringen inte får göra det svårare att lämna bidrag eller minska enskilda personers och sammanslutningars vilja att ge ekonomiskt stöd till kandidaterna. Utskottet ansåg att revisionsverkets rätt att få jämförelseuppgifter för att kontrollera riktigheten i redovisningar av valfinansieringen är viktig för att öka trovärdigheten i tillsynen.

Utskottet tar på nytt upp frågorna om utvecklingen av valfinansieringslagen och partilagen när regeringens proposition med förslag till författningsändringar i anslutning till dem är klar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 21/2024 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Betänkande ReUB 8/2024 rd

Helsingfors 7.11.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
vice ordförande Veijo Niemi saf
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Tomi Immonen saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Teemu Kinnari saml
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Aki Lindén sd
medlem Ville Merinen sd
medlem Sari Tanus kd
ersättare Hanna Kosonen cent.

Sekreterare var

specialsakkunnig Anne Kalliomäki.